„RADOMER-KIELCER-LEBEN“ 51 (139) Należytość pocztową uiszczono ryczałtem“ יאָהרגאַנג דריטער גראָשען 25 פרייז

ראַדאָמער-קעלצער לעבען

הײַנט 10 זײַטן.

אַדרעסען:
פון „ראַדאָמער-קעלצער לעבען“

אין ראַדאָם:
Redakcja i Administracja
„Radomer Kielcer Leben“
Radom, Szwarlikowska 20.

אין קעלץ
Redakcja i Administracja
„Radomer-Kielcer Leben“
Kielce, Stano-Warszawska 34.

אַנאָנסען פרייזן!
איין מילימעטער שורה: פאַר'ן טעקסט 20 גר.
" " " אין " 40 "
" " " נאָכ'ן " 18 "
די ערשטע זייט ענטהאַלט 8 שפּאַלטען
אין טעקסט אין לעצטע זייט 4 "

ראַדאָם פרייטאג י"ט טבת תרפ"ז — פאַר'ן אינהאַלט פון טעקסט אין די אַנאָנסען איז די רעדאַקציע נישט פאַראַנטוואָרטליך — 24-go grudnia 1926 r.

„פּאַריזעקס“ ראַדאָם, וואַעל 5.

די לאַנג שוין עקזיס-
טירענדע קאָרעס-
פּאָנדענץ—ביוראָ
ערלעדיגט דעם פּאַטענטען—אויסקויף
פּינקטליך, שנעל, רעעל און סאָליד.

בעמערקונג: די ביוראָ נעמט פאַר איהר טרחה דעם מינימאַלסטען און קלענסטען האָנאָראַר.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער שכטער און
שוועסטער אֶסתר פייגע פרידמאַן
מיט ה' בעריל פינקעלשטיין
ווינשען מיר א הערצליכען מזל-טוב.
זייער זיווג-בונד זאָל געשלאָסען זיין אין
א מאָמענט פון גליק און צופרידענהייט.
עלטערן און ברידער פרידמאַן.

אסתר פייגה פרידמאַן ראַדאָם.
בעריל פינקעלשטיין טולאַוו.
═ פערלאָבט ═
19|12 1926.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער
זוהן און ברידער בעריל פינקעלשטיין
מיט פרל' אסתר פייגה פרידמאַן
ווינשען מיר, זאָל גליק און צופרידענהייט
אויף זייער לעבענס-וועג זיין די אייביגע
בעגלייטער.
עלטערן און שוועסטער
פינקעלשטיין

א הערציגן ברכת-מזל טוב פיל גוט'ס וואונשען
מיר אונזער הייס-געליבטע פריינדינע
פייגע פרידמאַן
מיט הערן בעריל פינקעלשטיין
זייט גליקליך אויף אייער נייעם לעבענס-וועג
און די עלטערן זאָלען פון אייך פיל נחת האָבען.
זלאַטקע ראָזענצווייג, מרדכי האָך.

צו דער פערלאָבונג פון מיין הייס געליבטע
פריינדינע פייגע פרידמאַן
מיט בעריל פינקעלשטיין
ווינש איך דאָס איהר זאָלט בויען אייער
גליק אויף די בערג פון יהודה.
שרה און טאַבצלע
ראָזענצווייג

צו דער פערלאָבונג פון אונזערע פריינד
זעלאַ קאַרמאַן מיט ה' מיכאל ווייסעלנער
ווינשען מיר אז זייער לעבענס-שיקזאַל זאָל
אייביג מיט גליק בעגלייט ווערען.
א. ב. פוקס און פרוי.
ראַדאָם לובעלסקא № 9.

לויטן קאָמוניקאַט פון פינאַנץ מיניסטעריום בעדאַרפט מען האָנ-
דעלס-פּאַטענטען אויפן יאָהר 1927 אויסקויפן נישט שפּעטער ביז
ענדע גרודזיען 1926. נאָכ'ן דערמאָנטען טערמין, וועט די שפּייער
זאַכע צושטעלן צו א שטרענגער קאָנטראָל אין אלע האַנדעלס-
אונטערנעמונגען און די, וואָס וועלען אין דער ענטשפּרעכענדער
צייט נישט האָבען אויסגעקויפט די פּאַטענטען וועלען צוגעצויגען
ווערען צו שטראָף פאַראַנטוואָרטליכקייט.

צו דער חתונה

פון אונזער פריינד און חבר
יעקב רוטמאַן מיט פרל' חאשה בערנעמאַן
ווינשען מיר גליק און אייביגע האַרמאָניע אין זייער צוקונפט.
פייגעלע פריידאַס, שמעון ווייסבאָרד,
צעשאַ ווייסבאָרד, חאנקע פריידאַס.

א האַרציגען מזל-טוב צו דער חתונה פון
אונזער חבר און פריינד
יעקב רוטמאַן מיט חאשע בערנעמאַן
מיר וואונשען זיי א גליקליכע צוקונפט און
א צופרידען צוזאַמענלעבען.
ברודער און שוועסטער:
יעקב. חנה'שע און יהודית צוקער.

צו דער האָכצייט פון פרל'
חאשה בערנעמאַן
מיט יעקב רוטמאַן
ווינשען מיר דאָס זייער לעבענס-וועג זאָל
בעגלייט ווערען מיט גליק און צופרידענהייט.
שמואל וויינשטאָק
עם פאמיליע

צו דער חתונה פון אונזער חבר
יעקב רוטמאַן מיט חאשע בערנעמאַן
ווינשען מיר א גליקליכע צוקונפט און
אייביגע צופרידענהייט.
לייבל וויינטרויב לייבל ראָזענצווייג,
מאיר פינקעלשטיין און בעריש ליכטשטיין.

א הערצליכען מזל-טוב, פיל גליק און
צופרידענהייט ווינשען מיר צו דער חתונה
פון אונזער חבר און פריינד
יעקב רוטמאַן
מיט חאשה בערנעמאַן
ש"ה צוקער, לייביש גראָספעלד
און מרדכי גערטנער

צי דאַרף די גמינע געבען דעם ה' קעסטענבערג אבטרעט-געלד, אדער נישט?

ארום דער אויפגענגשטעלטע פראַגע קאָנצענטרירט זיך יעצט כמעט די גאנצע ראדאמער געזעלשאַפטליכע אויפמערקזאַמקייט. דאָס איז אפשר ביים היינטיגען טאָג דאָס הויפט טהעמא פאר דיסקוסיעס און ויכוחים פאר כל ערליי צרדים און סתם פשוט'ע יודען פון אונזער שטאָדט.

ביים בעריהרען די דאָזיגע פראגע קימען צום אויסדרוק פערשידענע שטימונגען און געפיהלען פון הומאַניטעט און רחמנות, און עס געפינען זיך, מעגליך, א טהייל מענשען, וואס בעדויערען דעם גורל פון ה' קעסטענבערג, וועלכער פערלירט, לויט זייער מיינונג, אַ מאַסטען, די פרנסה. און דעריבער איז פאר זיי אַ פערשטענדליכער יושר די גמינע זאָל געבען ה' קעסטענבערג'ן א געוויסע סומע אַבטרעט-געלד.

מיר דאנגענען זעבען, אין יעצטיגען מאָמענט, ווייט פון אזא מין סענטימענט און הומאניטאַרען געפיהל. מיר ווילען די פראגע אָיעקשטעלען פרינציפיעל און קאָנקרעט, נישט לאָזענדיג זיך בעאיינפלוסען פון די פערשידענע מה אַכפת לי-קאנצעפציעס. ערעד פון די געבצכרינגע צוסטיטונגען „וואָס שאַדט עס מיר דען?"

מיר ווילען די פראגע אוועקשטעלען אין א גראַדליניגע ריכטונג: האָט ה' קעסטענבערג בעקומען זיין רבנישען פאָסטען יודישליך און רעכטליך. אָדער ער האט דעם פאָסטען אַליין זיך גענומען מיט תקיפות? אויב זיין רבנות פאָסטען האט ער ערוואָרבען מיט כח און אַמביציע — און דאָס איז דאָך די מיינונג פון אלע — טאָ מיט וועלכע רעכט קומט איהם אַבטרעט-געלד? מיר האָבען דערפאר א גרונד צו צווייפלען, צי אַ בית-דין קען אין דעם פאַל אַרויסגעבען א פסק אויף ענטשעדיגונג. גיכער איז אַ סברה, אַז די גמינע זאָל זיך מאָהנען ענטשעדיגונג פאר די פל מית און אויסגאַבען, צו וועלכע ה' קעסטענבערג האט צוגעפיהרט. דאָ קען איבערהויפט קיין רייד נישט זיין, אַז מ'האָט ה' קעסטענבערג'ן היזק געמאַכט געלד. גיכער האט ער צוגעפיהרט די גמינע צו היזקות און אַזוי נאך בידים גורם געווען אויפצורייצען קהל'יש געלד.

ה' קעסטענבערג האט אין משך פון זיינע 13-יעהריגע ממשלה גאַרנישט צוגעלעגט צום עסק. א בעווייז, אַז ער האט נאך מעגליכקייטען, צו פראַצעסירען זיך און צומאַכען זיינע אַפּטע נסיעות. מיר וואָלטען געהאַלטען פאר אונריכטיג צוגעבען אַבטרעט-געלד, איבער פערשידענע טעמים: ערשטענס ווי וואָלט מען דאָס געלד גענומען? געהן מכבד זיין די שטאָדט מיט אַזא שטייער וואָלט דער גרעסטער אונזין געווען. וועניג שטייערען האָט דער יודישער עטאַט-צאָהלער און עס פעהלט איהם נישט מעהר ווי אַ ספעציעלער רב-שטייער! צווייטענס, אויב שוין יאָ נעמען ביי דער שטאָדט געלד זענען דען נישט פאַרהאַן פיל וויכטיגערע געזעלשאַפטליכע צוועקן, אויף וועלכע דאָס געלד זאָל געהן? צי דאַרף דער קהל'שער גראָשען הפקר זיין?

ביי די, וואָס דער ענין אַבטרעט-געלד איז אַזאַ גלייכגילטיגע מהיכא תיתי און אפשר יושר'דיגע זאַך, דאַרפט מען פרעגען, צי זיי וועלען אויך דאַמאָלס אזוי גלייכגילטיג זיין, בעת מ'וועט קומען מאָהנען ביי זיי צו דעם צוועק א פערגרעסערטען סכום עטאַט-שטייער. וואָס וועלען זיי דאַמאָלס זאָגען, ווען מ'וועט דאַרפען אָנריהרען אויך זייער קעשענע?

די וואָס ווילען זיך, אַז דער גייער רב זאָל געבען דאָס געלד, קאָן מען באַלד צנטפערען, אַז די שטאָדט פערקויפט נישט דאָס ראדאָמער רבנות פאר געלד. דאָס אַליין וואָלט שוין געווען די גרעסטע קאָמפּראָמיטאציע אפילו פאר'ן גרעסטען רבני'שען אויטאָריטעט. און פאר וואָס און וועמען זאָל ער געבען געלד? צי דערפאר, וואס ה' קעסטענבערג האט פערנומען דער כסא רבנות אָהן הסכם פון שטאָדט קומט איהם נאך צו צוצאָהלען? אויב ה' קעסטענבערג וועט אַרויסרוקען ביי דער ביי דער דין תורה א געלד-תביעה וועגען זיינע היזקות-אויסגאַבען, זאָל ער צוגלייך בעווייזען זיינע איינקונפטען און הכנסות, וואָס ער האָט געהאַט אין משך פון די 13 פעטע יאָהרען און דאַמאָלס וועט זיך אַרויסשטעלען וואָס איז גרעסער, צי די הוצאות אָדער די הכנסות...

ביים בנין קעסטענבערג קען נישט אנגעווענדעט ווערען קיין שום קאָמפּראָמיסען און פשרות. עטיועדער אָדער: איינס דאַרף פעסטגעשטעלט ווערען. האט ה' קעסטענבערג יודישליך, על פי דין ועל פי געזעץ בעזעצט דאָס ראדאמער רבנות, אָדער נישט. אין צווייטען פאַל, האָט ער דאָך קיין רעכט נישט צו פאָדערען קיין געלד.

ער וויל אַ דין תורה—מסכים, אָבער א ריינע דין תורה אָהן שום פשרה, אָהן פשט לעך און אָהן פלפול'יסטישע אויפטהוערכצען.

אפילו לויט דעם נוסח און דער שפראַך פון ה' קעסטענבערג'ס אויספאָדערונגען אין „וואַרשאווער עקספרעס" בנוגע דער דין תורה, איז דייטליך ארויסצוזעהן, אַז ה' קעסטענבערג אַליין פערשטעהט, אַז די געלד-פאָרדערונג געהט האַנד-ביי האנד און איז פולשטענדיג אָבהענגיג אין דער צווייטער פערטעטנזיע זיינע, וועלכע בעציהט זיך צום ראדאָמער רבנות. ה' קעסטענבערג ערקלערט אין זיינע צייטונג'ס-מודעות, אַז ער רופט צו אַ דין תורה דעם יאַרעסלאַווער רב „און די דאָזערעס, וואָס האָבען איהם פערשאַפט בזיונות און געלד אויסגעבראַכט" ער מאָהנט ביידע: געלד און דאָס רבנות. א סנים, אַז ער ווייסט גוט, אז אין פאַל ווען ער פערלירט זיין רב'ישע שטעלע, דאן האט ער ווייניג אויסזיכטען צו פאָדערען געלד. אַז ער פיהלט שוין, אַז אויפ'ן רבנות האָט ער ביי דער דין תורה יוסיניג צוהאָפען, קאָן בעווייזען דער פאַקט, וואס ה' קעסטענבערג פערלאָזט זיך נאָך איבגאנצען נישט אויף דער דין-תורה און בעמיהט זיך אויף דאָס ניי צו געפונען אונטערשטיצונג ביי דער מאַכט. ער איז, ווי מיר הערען, ווידער איינגעקומען אין הכסטען טריבונאַל מיט אַן אָנקלאַגע געגען ביל-דונגס מיניסטער, פאַר זיין אונטערשרייבען די בעשטעטיגונג פון הרב שטיינבערג אַלס ראדאָמער רב. ה' קעסטענבערג האָט אין זיין ביישע אָנקלאַגע אויסגעפונען פרישע בעשולדיגונגס-מאָטיוען, דער לעצטער פאַקט, אויב ער זאָל זיך בעשטעטיגען, קאָן דיענען אַלס דער קלאָרסטער בעווייז, אויף ווי ווייט די דין—תורה האָט ביי איהם אַ ווערטה און צו וועלכע צוועקען ער ציהט אַריין גער און אַנדערע רבנים. עס ווערט דאַמאַלס קלאָר און בולט, אַז מיט דער דין—תורה איז ער אויפען צו געווינגען צייט און צו מאַכען זיך דערוויל אַ יוער צו געהן צום טריבונאַל...

פון דעם אַלעם קאָן מען אַרויסזעהן, אַז בלויז געלד פערלאַנגט ה' קעסטענבערג אַליין נישט...

מ. שמשון.

קרעדיטען
פאר סוחרים און האנדווערקער.

אין די לעצטע יאָהרען איז ווי בעוואוסט ביי אונז געוואָרען זעהר פאָפולער די פראגע וועגען קרעדיטען פאר סוחרים און האַנדווערקער. אין אלע עקאָנאָמישע פעראיינען, וואָס זענען געשאַפען געוואָרען אויסצובעסערען די לאַגע פון זייערע מיטגלידער, ווענדען אַן זייער טעטיגקייט צו שאַפען פאר זיי די נויטיגע קרעדיטען, האַלטענדיג אַז דאָס איז דאָס איינציגע און וויכטיגסטע מיטעל צו זיכערען זייער עקזיסטענץ.

די רעגירונג האָט אויך אויף זיך גענומען דעם חוב, וואָס ליגט אויף איהר אין דעם געביט, נעלבעס אין אַ לעבענס פראגע פאר איהרע בירגער, און האָט פון איהרע פאָנדען בעשטימט בעדייטענדע סומעס אַלס קרעדיטען פאר סוחרים, אינדוסטריעלער, קליינהענדלער און האַנדווערקער, וועלכע ווערען פערטיילט צו זעהר גינסטיגע בעדינגונגען.

אַזוי האָט די פ. ק. אַ בעשטימט די סומע פון 3 מיליאָן זלאָטעס פאר האנדווערקער און קליינהענדלער, און עס זענען פערהאַנען אויסזיכטען, אז די סומע וועט נאָך ווערען פיעל פערגרעסערט.

די יודען אין פוילען האָבען געדאַרפט פון די דאָזיגע קרעדיטען גענוצען נישט לויט דער גרויס פון זייער צאָהל צווישען דער אלגעמיינער צאָהל איינוואוינער אין לאנד, נאר פראָפּאָרציאָנעל לויט זייער אָנטיילנעמען אין האַנדעל און האנדווערקער, ווייל, ווי בעוואוסט, איז דער פראָצענט-זאַץ

פון די יודישע סוחרים און בעלי-מלאכות אין בצוג צו די נישט יודישע פיצל גרעסער ווי דער פראצענט זאץ פון יודישען בנוגע קריסטען אין אלגעמיין.

עס איז אבער דאכט זיך ביים פערטיילען די געלדער צווישען דער יודישער און נישט יודישער בעפעלקערונג, נישט גענומען געווארען אין אכט דער דאזיגער שטאנדפונקט, און די יודען האבען נישט בעקומען אזעלכע סומעס ווי עס וואלט זיי געקומען לויט זייער פראצענט צווישען דער אלגעמיינער צאהל סוחרים און בעלי מלאכות אין לאנד.

אזוי למשל, האט די צענטראלע יודישע סוחרים באנק אין ווארשא בעקומען בס"ה די סומע פון 600 טויזענד זל. אין דער צייט ווען פאר פוילישע סוחרים בלויז אין אזא שטאדט ווי טשענסטאכאוו, למשל איז בעשטימט געווארען א קרעדיט פון א האלב מיליאן זלאטעס. אויסצוצאהלען אין משך פון 2 אין א האלב יאהר.

עס איז געוויס די פליכט פון די יודישע סוחרים און האנדווערקער פעראיינען אויפצוקלערען די מאסגעבענדע רעגירונגס ארגאנען, אז ווען עס האלט זיך ביי סוחרים און בעלי-מלאכות קען מען נישט נעמען דאס פראצענט, וואס די יודען פערנעמען אין דער אלגעמיינער צאהל פוילישע בירגער, נאר די ריכטיגע צאהל מיט וועלכע זיי זענען פערטרעטען אין די רייהען פון סוחרים און האנדווערקער אין לאנד, און דאן וועט געוויס דאס פערטיילען פון די קרעדיטען אויסמאכען פיעל גינסטיגער פאר די יודען ווי ביז איצט. י.

האנס הערצל איז מקבל שבת מיט א צלם.

ווי פיינלעך ס'איז נישט דער פאקט, וואס האנס הערצל, דער זוהן פון פערשטארבענעם ציוניסטישען פיהרער, איז אוועק פון אידענטום, האב איך דאך אויסגענוצט די געלעגענהייט צו זעהען זיך מיט איהם, ווען איך בין געוואויר געווארען, אז ער הַלט זיך אויף אין לאנדאן.

דער פלאץ, וואו איך בין אוועק איהם זעהן, איז געווען א קלויסטער, אונטער דער אויפזיכט פון בעקאנטען מיסיאנער לעווארטאוו. דאס איז א געוועזענער איד און זיין רעליגיע איז א מין פשרה, א צונויפמישונג — א „אידישע קריסטליכקייט".

איך בין אוועק אין קלויסטער פרייטאג אווענד. ווי תמיד איז דאמאלט דארט אויך געווען א גרויסע צאהל אידען, וואס קומען מעהר צוליעב נייגעריגקייט. די תפילה וואס דער גייסטליכער לעווארטאוו האט געפראוועט, האט געמאכט א מאדערנעם איינדרוק. אנגעטון אין א קליין זיידענעם טלית'ל מיט א קאפעל אויפ'ן קאפ, איז ער מקבל שבת נעבען אלטאר, וואו ס'ברענען ליכט אונטער'ן צלם. די תפילות זענען אין העברעאיש און א מענער-כאר, אנגעטון אין קורצע חייטעס העמדלעך, בעגלייטען איהם. אט צווישען דעם כאר האט מיר איינער אנגעוויזען אויף האנס הערצל. דער גייסטליכער האט גערעדט וועגען דער פרשה פון דער וואך, און נאכדעם ווי ער האט געבענטשט דעם עולם מיט אויפגעהויבענע הענד איז ער אראפ אונטען אין זאל, וואו אויף א לאנגען ווייס-געדעקטען טיש האבען שוין געברענט די שבת ליכט און ס'איז געשטאנען וויין פאר קידוש.

די פרסים פונ'ם מערקווירדיגען רעליגיעזען מיש-מאש האבען מיר אבער דאמאלט ווייניג אינטערעסירט, איך האב פאר זיך בלויז געזעהן האנס הערצל. און איך האב נישט געקענט אפרייסען פון איהם מיינע אויגען.

זיין פנים איז לענגלעך, א שארף געשניטענע נאז, אויגען פינקלדיגע, פאר'חלומ'טע, א טיילווייז פליכטוואטע קאפ, וואס גלאנצט פון הויט ווייכקייט, מיטעלער וואוקס, אויך זיין גאנג בכלל איז ווי עפעס אומזיכער, וואקלענדיג.

איך האב זיך געווענדעט צום גייסטליכען לעווארטאוו, אז ער זאל מיר בעקענען מיט האנס הערצל.

ער נעמט מיר אן ביים ארעם, פיהרט מיר צו צו האנס הערצל און מיר בעקענען זיך. אין אנהויב א ביסעל אומטרוילעך, נאר באלד ווערען מיר אינטים, און דאך פעהלען אויס ווערטער. איך ווייס נישט וועגען וואס פריהער אנצוהויבען רעדען מיט איהם. זיין קול איז שוואך, זיינע רייד עפעס ווי אומקלאר די געדאנקען, וואס ער זאגט אויס זענען ווי אומזיכער. ווייניג פערשטענדלעך. ס'האט איהם פערדראסען פאר וואס די ידיעה וועגען זיין שמד איז בעקאנט געווארען אין דער פרעסע, און פארוואס מ'האט געמאכט אזא טאראראם און טומל וועגען אזא קלייניגקייט. ס'איז איהם אפילו נישט איינגעפאלען צו טראכטען, אז דער רעדאקטאר פון דער ווינער צייטונג, וואס האט תחילת פערעפענטליכט די ידיעה, וועט זיך דערמיט בנוצען. ס'מוז אבער זיין קלאר, אז ער האט בשום אופן נישט געמיינט קיינעם ווייצוטוהן. ער איז נישט אזא מענש, אימיצען צו פערשאפען עגמת נפש.

ער דערצעהלט מיר ווייטער, אז ער איז שוין 35 יאהר אלט, נאך א בחור, וואס שייך זיין עתיד האט ער נישט קיין גרויסע אמביציע. ער וויל בלויז ארויסנעמען דאס בעסטע פונ'ם פשוט'ן לעבען.

ער איז זייער צופרידען פון זיין לעבען. ער האט נישט אויף וואס זיך צו בעקלאגען. די תפילות פון „ליבעראלען אידענטום" געפעלען איהם זייער. לויט זיינע אנשויאונגען, שטייט ער צו זיי זייער נאהנט.

מיר שפרינגען איבער פון איין פראגע צו דער אנדערער. דער גייסטליכער לעווארטאוו גיט אונז טרינקען טיי. האנס הערצל האט זיך נישט לאנג געלאזען בעטען. דער שמועס איז א ביסעל געשטערט געווארען. בכלל האבען מיר זיך אבער ווידער פונאנדערגערעדט. ער בעטראכט די רעליגיע ווי א פריוואטע ענין און יעדער מענש האט רעכט צו האנדלען ווי ער וויל.

איך באוועג איהם כסדר צו ריידען. נאר איין געדאנק זיינער פלאנטערט זיך אין אנדערען. ער זאגט עפעס און

דער שניידער'ל

(א לעגענדע, פערצייכענט אויפ'ן קראקאווער בית-עולם).

פון ה. צמח.

זיין נאמען איז געווען מרדכי סבא, אן ארימער שניידערל און א גראבער יונג, וואס דעם גאנצען לעבען האט קיינער אויף איהם זיך נישט ארומגעקוקט. קיינער האט אבער נישט געוואוסט, אז ער איז א למד וואוניק, פון די זעקס און דרייסיג צדיקים, וואס מוזען זיין אין יעדען דור און וואס צוליעב זייער זכות האלט זיך די גאנצע וועלט. געלעבט האט ער אין די צייטען פון בעל שם מיט א דריי הונדערט יאהר צוריק.

מאכט זיך א מאל א מעשה, אז דער יורש עצר פון קראקע טוט א שידוך מיט א פרינצעסין פון שפאניע. די כלה איז אבער געווען אן אור-אייניקעל פון שפאנישען מלך פערדינאנד, וואס האט ארויסגעטריבען אלע יודען פון זיין לאנד, איז זי אויך ווי איה־עלטער זיידע געווען א גרויסע פרשעת און האט געלאזט זאגען דעם חתן, אז אנדערש וועט זי נישט חתונה האבען און נישט קומען קיין קראקע, סיידען ער וועט פריהער ארויסטרייבען פון שטאדט אלע יודען.

דער פרינץ איז אפילו געווען אן אוהב ישראל און האט נישט געוואלט ברענגען אויף זיינע יודען אזא אומגליק. אבער דער כלה האט ער זייער ווייס ליב געהאט און פונ'ם שידוך איז איהם געווען ערגער ווי דער טויט. האט ער געשיקט רופען דעם רב, פארטרויט איהם די גאנצע מעשה און געזאגט, אז ס'טוט איהם אפילו זייער וויי דאס הארץ, אבער ער קען גארנישט העלפען. זאלען די יודען זיך צוגרייטען און אין משך פון דריי חדשים מוזען אלע פארלאזען די שטאט, קיין פוס מאר נישט בלייבען.

א צובראכענער איז דער רב אוועק א היים, האט צונויפגערופען די זיבען בעסטע מענטשען פון שטאט, מגלה געווען זיי די גזירה און געקלערט צוזאמען וואס צו טאן, איז געבליבען מ'זאל מאכען א גרויסע אסיפה פון אלע יודען און מ'זאל איינרופען א תענית אויף דריי טעג, אפשר וועט גאט רחמנות האבען.

אז דאס פאלק האט געהערט וועגען דער שרעקליכער גזירה, האבען אלע צוריסען אויף זיך די קליידער און זענען ארויס אין גאס מיט א גרויס געוויין, קיינער האט נישט געגעסען קיין ברויט און נישט געטרונקען קיין וואסער, נאר מתפלל געווען צו גאט ער זאל צוברעכען דעם ווילען פונ'ם מושל.

אויפ'ן דריטען טאג פון פאסטען איז מרדכי דער שניידערל אריין צום רב און איהם אזוי געזאגט:

— רבי, איך זעה, אז דאס פאלק ישראל טרינקט זיך. בעטע גאט פאר מיר, אפשר וועל איך קענען ברענגען די ישועה.

באטט עס באלד צוריק. ס'דערפיהלט
זיך גלייך, אַז מ'האָט דאָ פאַר זיך
א מענשען, וואָס בלאָנדזשעט, זוכט,
נישטערט און וויל נעמינען דעם שאָ־
טען אין דער זון אין אַ רעגענדיגען
תמוז טאָג.

ווען מיר האָבען זיך שוין געהאָט
געזעגענט, האָב איך זיך ערשט אָנגע־
הויבען אַרויספלאָנטערען פון זיינע
גישט־דערוואָגטע ווערטער און געדאַנ־
קען. דער איינדרוק איז אָבער געווען
אַ שווערער, אַ פיינליכער. האָב איך עס
געזעהן און געהערט מיט'ן זוהן פון
ד"ר הערצל? וואָס פאַר אַ משוגה'דיגע
שטיק די נאַטור שפילט עס אָפּ מיט'ן
מענשענס גורל!

און נאָך איצט זעה איך האָנס הער־
צלען פאַר די אויגען, אין א כאַר—
העמדעל אָנגעטאָן, טריפער געבען אָל־
טאַר, און שטעטער ביים שבת'דיג גע־
דעקטען טיש, אַרום וועלכען עס זיצען
אידען, פראָסטע מגושמ'דיגע מענשען,
וואָס וועגען גנקומען טיילווייז צוליעב
נייגעריגקייט און טיילווייז, כדי צו
טרינקען אַ טעפל טיי, אַ ביסעל וויין,
עסען אַ שטיקעל חלה, אַנ'עפעל, אַ
וויינטרויב, וואָס ווערט דאָ געטיילט
דעם עולם אָהן אַ גראָשען געלד.

י—ל.

דער אמת'ער מצב וועגען די היגע תלמוד-תורה.

(צו' ערקלערונג דעם ה' ב. צווייג.)

אין צוזאמענהאַנג מיט'ן אַרטיקעל
פון ה' ב. צווייג אין „ראַדאָמער לע־
בען" נומער 49 א. נ. „יוער איז פער־
אַנטוואָרטליך פאַר דער טהעטיגקייט
פון דער ת"ת אָנפיהרונג?", וויל איך
ערקלערען, אַז די אָנגעגעבענע ציפערן
דורך ה' ב. צווייג, וועלכע שטעלען
אַוועק עקאָנאָמיש די תלמוד—תורה
אין אַ גלענצענדע לאַגע, שטימען נישט
אַ טייל מיט דער פּראַקטישער ווירקליכ־
קייט. פון ה' ב. צווייג'ס סך הכל בע־
קומט זיך דער איינדרוק, אַז די ת"ת
פיהלט נענצליך נישט די מכה פון
געלד—מאַנגעל און אַז אַלץ איז דאָ
אין בעסטער אָרדנונג, בשעת די לאַגע
איז זעהר קאַטאַסטראָפאַל, און אויב
דער יעצטיגער מצב וועט זיך נישט
ענדערען צום בעסטערען, איז נישט
אויסגעשלאָסען, אַז די תלמוד—תורה
זאָל זיך מוזען ליקווידירען. איך, אלס
לייטער פון די ת"ת-בועפיהרונג, קען
אין דעם פרט דיענען דער עפענטליכ־
קייט מיט פולט'ע ציפערן, וועלכע
זאָלען אילוסטרירען די ווירקליכע עקאָ־
נאָמישע פערהעלטענישען פון די ת"ת.

איך וועל ביי דער געלעגענהייט
פאָרשטעלען די הכנסה און די הוצאה
פון די תלמוד-תורה און פון דעם וועט
מען קענען שוין אַליין אורטיילען ווי
אַזוי רער ריכטיגער מצב זעהט אויס.

קודם כל די הכנסה.

1) פון די ת"ת—קינדער פליסט איין
שכר—למוד דורכשניטליך 370 זלאָטעס
מאָנאַטליך. 2) פון די דעקלאַרירטע 300
מיטגלידער פליסט איין 180 זלאָטעס
מאנאטליך. 3) פון דירה געלד קלעקט
קוים אויף פּאַראַפּקעס און פאַר דער
קראנקען־קאַסע. 5) פון זייטיגע נדבות
פליסען איין בערך 50 זלאָטעס מאָ־
נאטליך. צוזאַמען מאַכט דאָס אויס
600 זל. א חודש

יעצט די הוצאה:

דער פערסאָנאַל, וועלכער בעשטעהט
פון א מנהל מיט 9 מלמדים פאַר יודי־
שע למודים. 7 לעהרערס מיט א קע־
ראָיוניק פאַר וועלטליכע למודים, לעה־
רערס פאַר יודיש און העברעאיש.
און א בוכפיהרער, וועלכע בעקומען
שכירות מאָנאַטליך אלע צוזאַמען 2400
זלאָטעס.

דערפון ווערט עלזאָ קלאָר, אַז די
הוצאות שטייגט אריבער די הכנסה נ שט
מעהר און נישט ווינציגער ווי מיט
גאַנצע 1800 זלאָטעס, וואס בילדען
אַזוי נאָך א גרויסען דעפיציט. און
אָט דאָס טאַקי איז די סבה, וואָס די
מלמדים און לעהרערס ווערט נישט
רעגולער אויסגעצאָלט און עס קומט
ווי פאר מאָנאַטען לאַנג. ווען נישט
די האָפנונג, אַז אָט, אָט ווערט דער
קהלה־בודזשעט בעשטעטיגט און די
תלמוד-תורה בעקומט היינט־יאָרגען
איהר סובסידיום וואלט שוין לאנג
די טהירען פון דער תלמוד תורה
געווען פערמאַכט. עס איז אויך נישט
אויסגעשלאָסען, אַז באַלד ווער מצב
וועט לאנג אָנהאַלטען זאָלען 300 קינ־
דער נישט בלייבען אָהן ערציהערישע
און פעדאַגאָגישע השגחה.

מיט אכבוד:

בוכפיהרער פון תלמוד תורה
מ. טענענבוים.

וועגען א „גאולת-הארץ ר'נג"

אין ראדאָם, קעלץ.

איך וויל זיך דאָ נישט אָפּשטעלען
אויף דעם ווי עס זעהט איצט אויס ביי
אונז אין ראדאָם, קעלץ. די גאַנצע
ציוניסטישע ארבייט, איך וויל נישט
דאָ זאָגען קיין מוסר די ציוניסטען און
נישט די מזרחיסטען.

איך וויל בלויז דערמאָנען וועגען א
אקציע, וואָס איז אלעמען גוט בעקאנט,
און וועלכע ווערט איצט אדורכגעפירט
צווישען דעם פוילישען יודענטום
לטובת דעם איינציגען פאָלקס פאָנד
וואָס קיינער פון אונז קאָן נישט
צווייפלען אין זיין נויטווענדיגקייט אין
דעם גרויסען נוצען וואָס ער ברענגט

איך מיין דאָ דעם „גאולת הארץ
רינג" וואָס ווערט אדורכגעפירט אין
דער ווארשאווער יודישער פרעסע אונ־
טערען פראָטעקטאָריום פון רעפּוטאַ

דער רב האָט זיך פערוואונדערט און
געפרעגט:

— דו מרדכי שניידער, ווילסט
ברענגען די ישועה? אלע אידען ווײ־
נען און פאַסטען און האָבען נישט
געהאָלפען אַן דו וועסט העלפען?

האָט מרדכי געענטפערט:

— אין זכות פון מיינע אומגליקליכע
אומשולדיגע ברידער וועל איך פּרובי־
רען, אפשר איז בעשערט איך זאָל זיין
דער שליח פון דער מצוה.

האָט איהם דער רב געבענטשט און
געזאָגט:

— גיי און גאָט זאָל זיין מיט דיר.
איז מרדכי סבא אַרויס פון שטוב.
איזעק צו זיך אהיים, גענומען זיין
טלית־זאַק און געלאָזען זיך אין וועג
אַריין. ווי נאָר ער איז אַרויס פון די
טויערען פון שטאָט, האָט ער גנקר גן
„קפיצת הדרך" און אין אַ רגע אַרום
איז ער שוין געווען אין שפּאַניע און
געשטאַנען פאַר'ן אריינגאַנג אין קעניג־
ל'כען הויף. דאָרט איז אָבער געשטאַ־
נען אַ גרויסע וואַך, וועלכע האָט קיין
פרעמדען נישט אריינגעלאָזען, א־זאיהם
געשעהן א צווייטער נס: ער איז גע־
וואָרען אַ „רואה ואינו נראה" און
אַזוי איז ער אריין אין הויף און
פאַרגעשטעלט זיך פאַר די גרויסע
שפּאַנישע אַריסטאָקראַטען.

דערזעהן דעם אַלטען אָפּגעריסענעם
פוילישען אידעל האָבען אַלע זיך
פערוואונדערט, ווי אַזוי און צו וואָס
ער איז אהערצו געקומען.

מרדכי האָט אָבער צו זיי אַזוי גע־
זאָגט: מיינע הערן. מיינע ברודער פון
קראָקע האָבען געהערט, אַז אייער
פּרינצעסין האָט חתונה מיט אונזער
פרינץ, האָבען זיי מיר געשיקט צו
בענטשען איהר אין אונזער נאָמען און
געבען איהר און אייך אַלעמען מתנות.
זאָל יעדערער פון אייך אריינגעהן זיין
האַנד אָט דאָ אין מיין וועקעל, וועט
ער אַרויסנעמען אַזאַ מתנה, ווי ס'איז
איהם וואויל־געפעלען.

האָט איינער פון די אַריסטאָקראַטען
אַריינגעשטעקט זיין האַנד אין טלית־
זאַק און צו אַלעמענס פערוואונדערונג
אַרויסגענומען אַ טייערען גאָלדענעם
רינג, אויסגעזעצט מיט בריליאַנטען
און רובינען וואָס קיין מענשליכע אויג
האָט עס נאָך נישט אָנגעזעהן. באַלד
האָבען אַלע אַריינגערוקט זייערע הענט.
איינער נאָכ'ן אַנדערען, און איטלע־
כער האָט פון טלית זאַק אַרויסגעצוי־
גען די טייערסטע גינגאָלדענע צירונ־
גען, איינער נאָר זער אַנדערער טעה־
נער.

צום סוף איז געקומען די כלה און
אויך געוואָלט בעקומען איהר מתנה.
אָבער ווי זי האָט אריינגערוקט די
האַנד אין טלית-זאַק, איז פון דאָרט
ארויס אַ גרויסע שלאַנג, האָט איומ־
געריינגעלט דער כלה ווי גרויס זי
איז און אָנגעהויבען איהר שטיקען.
די כלה האָט געמאַכט אַ געוואַלד און
אַלע אַריסטאָקראַטען זענען צוגעלאָפען
צו מרדכ'ן און געוואָלט איהם דערשלאָ־
גען מיט זייערע פיסטען. מרדכי האָט
אָבער צו זיי געזאָגט: אויב איהר
ווילט מיר הרג'ענען, בין איך אין
אייערע הענד, אָבער גלייך מיט מיר
וועט אויך אייער פּרינצעסין אומקומען,
אויב אָבער איהר ווילט ראַטעווען איהר
לעבען, זאָל זי תיכף אונטערשרייבען
אָט דעם פּאַפּיר, אַז זי דערלויבט די

יצחק גרינבוים, צוליב'ן 25־יעריגען יובולעאום פון קרן קימת לישראל.

דער ציעל פון קק"ל איז אלעמען גענוג בעקאנט, און אפילו די גרעסטע געגנער פון די ציוניסטישע קרנות האבען נישט קיין מוט צו טאדלען דער אונפארטייאישע אינסטיטוציע, און ערקלערענדיג דעם באדען אין ארץ ישראל האט ער איהם לויט זיינע מעגליכקייטען פערטיילט צווישען אלע יודישע שיכטען, וואס זענען געקומען קיין א"י און זיך געוואלט פערנעמען מיט ערד־ארבייט. מיר ווייסען אז גרויסע שטחים קרן-קימת באדען זענען אפגעגעבען געווארען די ארטאדאקסישע גרופעס, וואס האבען זיך בעזעצט אין א"י, אויף די זעלבע בעדינגונגען ווי עס האבען דאס בעקומען ציוניסטישע חלוצים און דאריבער האט טאקי דער קק"ל זיך ערווארבען די סימפאטיע פון אלע שיכטען פון דער יודישער באפעלקערונג.

דער בעוואוסטער ציוניסטישער עסקן יצחק גרינבוים וועלענדיג פערגרעסערען די הכנסות פון קק"ל האט איינגעארדענט א „גאולת הארץ רינג", אז געוויסע מנדבים זאלען עפענטליך ארויסזאגען זייערע נדבות און זאלען אויפרופען דורך דער עפענטליכקייט זייערע פריינד און בעקאנטע, וועלכע זאלען געבען זייערע נתינות און גלייכצייטיג אויפרופען אנדערע.

אין ווארשא האט דאס געמאכט א זעהר גוטען איינדרוק און לויט ווי ס'ווייזט זיך ארויס וועט דאס ברענגען גוטע רעזולטאטען און דאמיט פיעל פערגרעסערען די הכנסות פון קק"ל.

און דאס איז נישט בלויז אין ווארשע נאר כמעט אין אלע גרויסע שטעדט פון פוילען ווערט דאס געטהון און איבעראל מיט'ן גרעסטען ערפאלג.

איך רעכען דעריבער אז אזעלכע שטעדט ווי ראדאם, קעלץ דארפען נישט בלייבען הינטערשטעליג. עס געפונען זיך ביי אונז אין ביידע שטעדט נישט ווייניג יודען, וואס אויב מען וועט זיי דערמאנען, איבערהויפט דורך דער עפענטליכקייט, וועלען זיי זיך געוויס נישט אבזאגען צו האבען א חלק אין דער גרויסער און וויכטיגער פאלקס-זאך. מ'דארף נאר אנהייבען, עס דארף זיך נאר געפינען דער ערשטער, וואס זאל דעקלערירען זיין סומע ווי גרויס זי זאל נישט זיין און אויפפאדערען זיינע פריינד און בעקאנטע איהם נאכצוטוהן. דאן בין איך זיכער, אז אונזער שטאדט וועט נעמען א גרויסען און וויכטיגען אנטייל אין דער דאזינער „גאולת הארץ רינג" לטובת די זאך, וואס איז אונז אלעמען אזוי טייער.

זאלען דאס נעמען אין אכט אונזערע ציוניסטען, מזרחי, די ציוניסטישע יוגענד, און די אלטע חובבי ציון און זאל עפעס געטהון ווערען.

א חובב-ציון.

מיר תעלען גערן אנגעבען דעם געהעריגען פלאץ אין אונזער צייטונג צו פערעפענטליכען די נעמען פון די אנטיילנעמער אין דער „גאולת הארץ רינג".

די רעדאקציע.

דער ראדאמער „מורה הוראה" ה' קעסטענבערג'ס „פאטער",—דער ראדזימינער גביר און די צוגע'לקח'ענטע פאר שטיוועל מיט'ן פוטער.

(פון די נייעסטע ראדאמער סענסאציע-געשיכטלעך).

אין שטאדט רעדט מען זעהר שטארק וועגען א אריגינעלען שווינדעל, וואס א ראדאמער „העלד" האט אויסגעפיהרט בענוצענדיג זיך מיט דעם „פאפולערען" נאמען, קעסטענבערג.

ווי מען דערצעהלט, זאל די שפאגעל נייע אפערע האבען געשעהן ביי פאלגענדע אומשטענדען: אין שטעדטיל ראדזימין האט זיך פלוצלינג בעוויזען א יוד א מורה הוראה מיט א משמש און פארשטעלענדיג זיך איינעם פון די דארטיגע אנגעזעהענע גבירים, א געוויסען ה' ראזענבלום, אלס דער פאטער פון ראדאמער „רב" קעסטענבערג, געבעטען א געוויסע געלד שיצע זאך זיין זוהן, וועלכער איז וואיניר געווארען פון די אומזיסטע פערפאלגונגען און אהנאויפהעריליכע רדיפות פון זיינע געגנער. דער בארימהערציגער גביר איז שטארק גערירט געווארען פון דער גרויסער „עולה" און ער האט זיך זעהר פעראינטערעסירט מיט דער אומגליקליכער לאגע פון דעם אזוי אומזיסט־ געיאגטען „רב" קעסטענבערג. ער האט גלייך צו זיך פערבעטען דעם מורה הוראה, — לויט זיין זיכערסטער איבערצייגונג, ה' קעסטענבערג'ס פאטער—מיטן משמש, וועלכע ער האט אנגעגעבען א חדר-מיוחד און אליין איז דער גביר אוועק איבער'ן שטעדטיל צונויפזאמלען א חשובע סומע געלד. די זאמעל אקציע האט, פערשטעהט זיך, נישט שלעכט זיך איינגעגעבען און נאכן בעקומען די אפותיקי האט דער „מורה הוראה" הארציג געדאנקט און נאך א ווארימען געזעגענען זיך תיכף פערלאזט דאס שטעטדיל.

אז דער „מורה הורה" מיטן משמש זענען שוין געווען האט־ווייט פון יענער זייט ראדזימין האט זיך דער גביר ארומגעזעהן, אז צוזאמען מיט די „אנגעלעגטע" אורחים זענען אויך פערשוואונדען געווארען א פוטער, א זיידענע קאפאטע און א פאר נייע שטיוועל. דער ענין איז דעם גבירישען בעל רחמניות זעהר נישט געפעלען און ער האט נישט לאנג קלערענדיג גלייך אדרעסירט א בריעף צום „רב" קעסטענבערג קיין ראדאם, אין וועלכען ער האט איבערגעגעבען דעם גאנצען ספור המעשה פון דער געשיכטע. אין בריעף בעמערקט דער ראדזימינער גביר, אז ער איז חס ושלום נישט חושד ה' קעסטענבערג'ס פאטער, דעם מורה הוראה, נאר ער איז משער, אז דאס דאזיגע עסקעל „רעניעט" ארבייט האט מסתמא אויסגעפיהרט זיין משמש.

די דאזיגע אינטערעסאנטע געשיכטע זאל האבען פאסירט פעריגע וואך און ווי מען זאגט איבער האט ה' קעסטענבערג דעם פארינען פרייטאג נאכ'ן דערהאלטען דעם בריעף, תיכף געענטפערט דעם ראדזימינער פילאנטראפ אז ער איז אבגענארט געווארען פון א שווינדלער און גלייכצייטיג ערקלערט אז ער איז גרייט איהם אומצוקעהרען פאר די הוצאות ער זאל זיך מטריח זיין קומען קיין ראדאם זיך בעקענען מיט זיין פאטער און זיך פערזענליך איבערצייגען, צי ער איז פאקטיש דער זעלביגער „מורה הוראה", וואס האט זיך פאר איהם פארגעשטעלט.

לויט ווי א כך זאגט, איז די נייע שווינדלערישע ערפינדונג אויסגעפיהרט געווארען פון א ראדאמער „קליינעם יוד", וועלכער האט פערשטאנען, אז מען דארף נישט זיין קיין „יאלד" און טאקי פארסטאיען זיך אויך עפעס צו געניסען פון „ראדאמער רבנות"; דער „איינפאל", ווייזט אויס, האט זיך איהם גוט איינגעגעבען און פון אלע דין תורות און בוררות'ען כוח דעם ענין ראדאמער רבנות האט ער טאקי געהאט דאס ערשטע „פערדינסטעל".

אידען בלייבען זיצען אין קראקא, און די שלאנג וועט באלד פון איהר אפגעטון ווערען.

די פרינצעסין האט אין דער זעלביגער רגע אונטערגעשריבען דעם פאפיר און די שלאנג איז פערשוואונדען געווארען. אבער אויך דעם אירעל האט מען אומזיסט געזוכט: ער איז פאר אלעמענס אויגען נעלם געווארען מיט'ן פאפיר אין האנד.

דעם זעלבינען טאג איז מרדכי סבא געיען צוריק אין קראקא און געבראכט דעם רב דעם פאפיר.

דער רב איז אוועק צום פרינץ. דערלאנגט איהם דעם בריעף פון זיין כלה, דער שפאנישער פרינצעסין, און די גזרה איז, פערשטעהט זיך, בטל געווארען. פאר די אידען אין קראקא איז געווארען א ליכטיגקייט און א פרייד. און פון דאמאלס אן האבען אלע געוואוסט, אז דער שניידערל איז א למד-וואווניק, און אלע אידען האבען איהם אפגעגעבען גרויס כבוד.

און אז ער איז געשטארבען, איז די גאנצע שטאדט געגאנגען צו זיין לויה. דער רב האט איהם מספיד געווען און מ'האט אויפגעגראבען א קבר צווישען די גרעסטע צדיקים פון קראקא.

Najsilniejsze bóle głowy usuwa.

וואס הערט זיך אין ראדאם.

די פייערונג ביי די ראדאמער יודישע האנדווערקער צוליעב דער ערעפענונג פון נייעם לאָקאַל פאר דער האנדווערקער-באנק.

פארינען זונטאג איז פארגעקומען די פייערליכע ערעפענונג פון נייעם לאָקאַל פון דער האנדווערקער באנק. צו דער ערעפענונג זענען ספעציעל געקומען פארשטעהער פון דער קאָאָפעראטיווען־צענטראלע, און די באַקאַנטע געזעלשאפטליכע טוער פון ווארשא ווי: ראטמאַן, ראסנער, דאַרפמאַן, פינקעל־קרויט. עס האָבען אויך זיך אין די פייערונג באַטייליגט די היגע יורישע פאָלקס־באַנק (פלאץ 3 מאַי), פּ״ח־ים־באַנק. די קהלה און אַנדערע געזעלשאַפטליכע אינסטיטוציעס, ווי אויך פערשידענע איינגעלאַדענע געסט.

די פייערונג עפענט דער פרעזעס פון דער באַנק ה׳ ד״ר צונג. ער רעדט וועגען דער אויפלעבונג פון דער האנדווערקער באַנק און בעגריסט די פאַר־שטעהער פון ווארשא, ווי אויך אַלע געסט. בעת ער איז מכבד דעם ה׳ ראַסנער מיט איבערשניידען די באַנד, וועלכע טיילט פונאנדער דעם באַנק זאַהל דערלאַנגט דער פרעזעס פון האנד־ווערקער קלוב ה׳ בריליאַנט א זילבער־נע טאַץ, אויף וועלכע עס ליגען ברויט מיט זאַלץ און א שער, ביי אוצחר א געהויבענער שטימונג שניידט איבער ה. ראַסנער די באַנד און אַלע פערזאַ־מעלטע פערנעמען דערנאָך זייערע ערטער ארום פיין־סערווירטע טישען און עס הויבען זיך אָן די בעגריסונגען און טאָ־אַסטען.

דער פאָרזיץ ווערט איבערגעגעבען דעם פרעזעס פון קלוב ה׳ בריליאנט, ער טיילט צו דאָס ערשטע וואָרט דעם דירעקטאָר פון באַנק ה׳ מ. פרענקעל, וועלכער ווערט אויפגענומען מיט רוי־שיגע אַפּלאָדיסמענטען פונ׳ם פערזאַ־מעלטען האנדווערקער עולם ה׳ פרענ־קעל שטעלט זיך הויפטזעכליך אָן אין זיין בעגריסונגס־רעדע אויף די פער־דינסטען פון דער וואַרשאַווער צענטראַל אין די פערזאַנען פון ד״ר קלומעל, דירעקטאָר קאָוואַרסקי און באַכראַך, וועלכע האָבען פיעל מיטגעהאָלפען אין דעם א בערגעהן אין דעם גרעסטען היגן באַנק־לאָקאַל, די געוועזענע באַנק זאַבאָדניע ער דריקט אויס ספעציעל א דאנק דעם דיר. קאָוואַרסקי וועלכער

האָט געגעבען די ערשטע שטיצע די היגע האַנדווערקער־באַנק דאַן בעגריסט דירעקטאָר ה׳ פרענקעל די וואַרשאַווער פאָרשטעהער די ה״ה ראַסנער, דאָרפ־מאַן און פינקעלקרויט. א בעזונדערען וואַרימען יישר כח דריקט ער אויס דעם ה׳ דאָרפמאַן, פאָרשטעהער פון קאָאָפעראַטיוען־פערבאַנד אין וואַרשא, וועלכער האָט שטענדיג אַנטקעגענגע־קומען די היגע ראַדאָמער האַנדווער־קער־באַנק.

דאַן בעגריסען די וואַרשאַווער פאַר־שטעהער, וועלכע רעדען ארום די וויכטיגקייט און די בעדייטונג פון היינטיגען האַנדווערקער יום־טוב. ספּע־ציעל אויפ׳ן געביעט פון קאָאָפּעראַ־ציע. ה׳ ראַטמאַן ראַסנער בעטאָנט, אז דאָס איז נאָר די התחלה, דען נאָך פיעל אויפגאַבען שטעהען פאַר דער האַנדווערקערטהום אין צוזאַמענהאַנג מיט דער קאָאָפּעראַטיווער בעוועגונג, ווי דאָס שאַפען רוי־שטאָף און אַנדע־רע פאָרמען פון קאָאָפּעראַציע.

עס בעגריסען דערנאָך די דירעקטאָ־רען פון די היגע יודישע באַנק די ה״ה י. דיאַמענט, דוד פרענקעל און פ. פרענקעל, ווי אויך דער פאָרשטעהער פון דער גמינע ה׳ ש. קאָרמאַן. א פּאַר וואַרימע ווערטער האַלט דער אַדוואָ־קאַט פון באַנק און קלוב ה׳ רעקאַטש.

עס בעגריסען נאָכדעם א רייהע האַנדווערקער־פאָרשטעהער פון פערשי־דענע פאַכען, ווי די ה״ה איידעלבוים, מ. רובינשטיין, מ. פעלדמאַן, י. מאַג־נישצעווסקי, מ. ראָזענבוים, ב. האַכמאַן, קאַפּליאַר, סטראַוואָטשינסקי און ב. מי־לער, וועלכע רעדען אַרום אויף פער־שיעדענע אופנים וועגען דער ענטשטע־הונג, דער ענטוויקלונג און די פער־שידענע עטאַפּען פון דער האַנדווער־קער—באַנק, ביז צו דער מדרגה פון דער היינטיגער פייערליכקייט, וואָס טראָגט א פעסטציטישען כאַראַקטער פון א האַנדווערקער־ יום — טוב. איינינע רעדנער שטעלען זיך אָב אויף די פער־דינסטען פון פרעזעס פון ראַט ה׳ א. טענענבוים, גאָלדבלום, בלומאַן, קאַפּ־ליאַר און א גאַנצע רייהע האַנדווער־קער—טהוער.

ה׳ מאַניכעווסקי לאָזט פאַר א אויספיהרליכען נאָטיץ, וואָס איז מיט א רייה יאָהרען צוריק געדריקט געוועזען אין דער אַמאָליגען ערשיינענעם ראַדאָ־מער בלאַט „דאָס פרייע וואָרט״ וואָס איז בשעתו רעדאַגירט געוואָרען פון באַקאַנטען ראַדאָמער דיכטער ל. מלאך. אין נאָטיץ ווערט געזאָגט, אַז דער האַנד־ווערקער—קלוב האָט געשאַפען אין יאָהר 1919 א צאָהן פּראָצענטיגע לייה־קאַסע, מיט א קאַפּיטאַל פון 10 000 ק״אַז, און ביי א צאָהל פון 101 מיט־גלידער. פון דאָזיגען נאָטיץ איז בולט אַרויסצוזעהן, אַז שוין דאַמאָלס האָבען די ראַדאָמער יודישע האַנדווערקער אַרויסגעוויזען פיל פערשטענדניש אין זין פאַר א זעלבסט־הילפ׳ס אַקציע מיט דעם, וואָס זיי האָבען פון א קליינע צאָהנפּראָצענטיגע קאַסע, געשאַפען א האַנדווערקער־באַנק, וועלכע זאָל גע־בען דעם האַנדווערקער און קליינ־הענדלער א נעהערינען ביליגען קרע־דיט. ה׳ מאַניכעווסקי לאָזט פאַר די נעמען פון דער דאַמאָלסדיגער פער־וואַלטונג, וועלכע איז בעשטאַנען פון די ה״ה בריליאַנט, קאַפּליאַר און איי־דעלבוים. דער איבערגאַנג פון די צאָהנ־פּראָצענטיגע קליינע קאַסע אין א באַנק, האָט אַלוֹאָ צינעפה״ט, אַז היינט צעהלט די באַנק 900 מיטגלידער און אָפּערירט מיט א פיעלפאַכיג גרעסערע סומען ווערטפולען קאַפּיטאַל, וואָס ווערט פערטיילט אַלס ביליגער קרעדיט צווישען די האַנדווערקער, קליינהענד־לער און צווישען א גרויסער טהייל פון דער יודישער בעפעלקערונג.

אין נאָמען פון דער ראַדאָמער יודי־שע טרעסע בעגריסט דער רעדאַקטאָר פון „ראַדאָמער קעלצער לעבען״ ה׳ מ. הערץ, וועלכער ווייזט צו צווישען אַנדערעס, אַז אויך אויפ׳ן געביעט פון קולטורעלער אויפלעבונג אין אונזער שטאָדט זענען די יודישע האַנדווער־קער געוועזען פון די ערשטע, וואָס האָ־בען מיט דער גרעסטער ערנסטקייט און סאָראָיגפערטיגונג אונטערשטיצט און וואַרים אויפגענומען יעדער פּראָני־שאַלמונג פון געזעלשאַפטליכע און קולטורעלער איניציאַטיוו. די היינטיגע פייערונג, זאָגט רעדאַקטאָר ה׳ הערץ, איז א בולט׳ער סימן, אַז די האַנד־ווערקער בעגרייפען און פאַרשטייען אַז דורך די מיטהילף פון קאָאָפּעראַצ־יע צו בעפעסטיגען זייערע עקאָנאָמי־שע פּאָזיציעס.

אין נאָמען פון באַאַמטען פּערסאָנאַל פון דער באַנק, בעגריסט ד״ר הירשט־בוכהאַלטער ה׳ פינקעלשטיין.

עס ווערען געלייענט בעגריסונג׳ס—טעלעגראַמען פון די ה״ה: ד״ר קלי־מעל, דיר. קאָוואַרסקי, באַכראַך. פון רעוויזיאָנס פערבאַנד אין וויאָשאַ פון די ה״ה שאַשקעס, שמיש, מ כעלזאַהן. ווי אויך פון א רייהע האַנדווערקער באַנק אין פערשידענע שטעדט אין פוילען. ס׳ווערט אויך פאָרגעלייענט טעלעגראַמען מיט א בעגריסונג אינהאַלט פון די היגע פאַבריקאַנטען טאָביאַ לאַנדוי און גאָלדמאַן, וועלכער האָבען זיינער צייט אַקטיוו מיטגעאַרבייט אין האַנד־ווערקער—קלוב און באַנק. די גליק־וואונש—טעלעגראַמען ווערען אויפגענו־מען מיט ענטוזיאַסטישע אַפּלאָדיסמענ־טען.

מיט א שלוס—וואָרט פון ה׳ ראַסנער פערענדיגט זיך די פייערונג און דער עולם נעהט זיך פונאַנדער אין א גע־הויבענער שטימונג.

ס׳איז אינטערעסאַנט, אַז וועגען דעם זעלבען לאָקאַל האָבען אונטערנעהמע־דעלט פערשידענע היגע יודישע געזעל־שאַפטליכע אינסטיטוציעס, די שנאי־קע בעמיהונגען אָבער פון פרעזעס פון ראַט ה׳ א. טענענבוים און דירעקטאָר ה׳ מ. פרענקעל ביי דער מיטהילף פון דער וואַרשאַווער צענטראַלע, האָבען א בער־געוואונען, אַז דער לאָקאַל זאָל אַרי־בער אין רשות פון דער יודישער האַנד־ווערקער—באַנק אין ראַדאָם.

בן—צבי.

ה׳ קעסטענבערג אַרבייט ווידער מעשים. אויך דער יאַראָסלאַווער רב איז נישט קיין לאיאַלער בירגער.

ווי מיר דערוויסען זיך, איז ה׳ קעסטענבערג שוין ווידער איינגעקומען אין תמכטען „אַדמיניסטראַציוען טרי־בונאַל אויף א זאַגשמאַניע, איינקלאַ־געגדיג דער וויצע־פּרעמיער און ב ל־דונג׳ס־מיניסטער באַ־טעל, אַז ער האָט נישט גענוג קאָנפערצלירט צי דער נייער דורך א חם בעשטעטיגטער ראַ־דאָמער רב איז לאָיאַל צו דער פּוילי־שער מלוכה. ה׳ קעסטענבערג ווייזט אָן אין זיין אָנקלאַגע. אַז דאָס בעשטע־טיגען דעם יאַראָסלאַווער רב אַלס ראַדאָ־מער רב איז געשעהן אונטער׳ן דרוק פון יודישען „קהל״. צומייסט פון די ציוניסטישע רעפּוטאַטען ה׳ קענטענ־בערג בעקלאָגט זיך אויך פאַר׳ן

טריבונאל אויפן דירעקטאר פון דעפארטאמענט פאר רעליגיעזע ענינים, אז אונטער'ן איינפלוס פון פערשידענע פראטעקציעס האט ער נישט דורכגעפירט זיינע מאטעריאלען און רעקורסען און נישט בזקענענדיג זיך צעמאלט מיט זייער אינהאלט גלייך בעשטעטיגט די וואהלען.

אזוי זאל אויסזעהן דער גופה פון ה' קעסטענבערג'ס נייעם רעקורס אין טריבונאל.

זי געהט פי דער מאדאמ'ס פאקענעס זשאקעט צום קירזשנער און אויפן וועג פערהאנדעלט זי עס פאר א פאר גלעזערנע ברילִיאנטען.

די דינסט, וואס איז אנגעשטעלט ביי ה' י. ר. רווינסקא 21 האט פערגאנגענעם מאנטאג, געהענדיג מיט איהר מאדאמ'ס פאקענעס זשאקעט צום קירזשנער, ה' מאיר ווערבער לובלינער 14, אויפן וועג געמאכט א גלענצענדען משא ומתן מיט'ן זשאקעט, אויסטוישענדיג איהם אויף א פאר „וואזשנע" ברילִיאנטען. חאַץ די הערעאפטען האבען זיך דערוויסט פון איהר איינגעהאנדעלטער כשר'ע מציאות, איז פאר זיי שטארק פערדעכטיגט געווארען די „טראנזאקציע". און זיי האבען וועגען דעם „מכח" בעמעלדען דער פאליציי.

אין קאמיסאריאט האט די דינסט געגעבען א אויפריכטיגען בעריכט פון א הר געשלאסענע „האנדעלס-טראנזאקציע" עהקלערענדיג, אז אויפ'ן וועג צום קירזשנער, האבען זי בעגעגענט צווייי אונבעקאנטע יונגעלייט, פון וועלכע איינער האט א הר פארגעלעגט, אויסצוטוישען דעם פאקענעס זשאקעט אויף א זעהר קרילִיאנטענע אויהרינג און דער צווייטער האט איינגלאדענדיג זי צו זיך אהיים פערזיכערט, אז ער גיט איהר פאר די ברילִיאנטען 600 זלאטעס. זי האט איינגעשטימט אויפן פארשלאג און ווען זי איז אוועק מיטן צווייטען יונגנמאן אהיים נאך די 600 זלאטעס, איז יענער אויפן וועג פון א הר פערשוואונדען געווארען, איבערלאזענדיג איהר די ברילִיאנטען.

אין קאמיסאריאט האט די דינסט איינגעלענט די ברילִיאנטען, וועלכע האבען זיך ביי דער ערשטער אבשעצונג ארויסגעוויזען פאר געשליפענע גלעזלעך די פאליציי האט זיך מיט דער זאך פאראינטערעסירט אין דעם ענין א בערגעגרענט ציפ אויסאפראשונגס ריכטער, וואו די דינסט איז שוין איינציגע מאהל געגומען געווארען אויפ'ן פערהער.

די שבועה מיט די זעלנער.

היינטיגען דינסטאג איז אויפ'ן פלאץ 3-טער מאי, ביי דער גאהני-זאהן — קירכע פארגעקומען די שבועה מיט די זעלנער.

מיט די יודישע זעלנער האט דאס מאהל שוין נישט געשוואוירען ה' קעסטענבערג, נאר דער מורה הוראה טייטעלבוים, דער ראזיגער פאקט קאן אלוא, אפשר, ויענען אלס בעוויז, אז ה' קעסטענבערג רעפרעזענטירט נישט מעהר נייטליך די יודישע ענינים פאר דער מאכט.

די אויפלעבונג פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין ראדאם. געגרינדעט א „שומר-המרכזי"

לעצטענס האט בעזוכט דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין ראדאם דער פאהשטעהער פון צענטראלען ציוניסטישען קאמיטעט אין פוילען ח' טטור. גאלדשטיין, וועלכער האט אדורכגעפיהרט א רעארגאניזאציע אין דער לאקאל ארגאניזאציע אויף אלע געביטען.

פארינען פרייטאג צו נאכט 3/12 ד. י. איז מיט דער בעטיילונג פון ה' פטור. גאלדשטיין פארגעקומען א חברים-געשפרעך, אויף וועלכען דער דעלעגאט האט רעפעצירירט איבער אלס לויפענדע פראגען אינ'ם ציוניזם, וועגען דער איצטיגע לאגע אין א"י אין לסוף אנגעוויזען אויף דער שוואכע טעטיגקייט פון דער לאקאלער ארגאניזאציע, רופענדיג די חברים, צו קאנסאלידירונג און פערשטארקונג פון דער ארבייט-

צו דעם צוועק, איז זונטאג דעם 12 ד. ח. פארגעקומען אנ'עקסטרא זיצונג פון ציוניסטישען פלענום אין נאך לאנגע דיסקוסיעס איז בעשלאסען געווארען:

היות ווי א גרויסע צאל מיטגליד דער פינ'ם ציוניסטישען קאמיטעט זענען פערפערטען און די פערשידענע קאמונאלע און געזעלשאפטליכע אינסטיטוציעס ווי לאשל, קהלה, שכאט ראט א. א. וו. אין וועלכע, זיי פערנעמען א אנפיהרענדע און סטטיגע אנטייל, דאדורך בלייבט זיי ווייניג צייט פאר-נעמען זיך מיט ריין ציוניסטישע ענינים, ווערט געשאפען א עקזיקוטיווע ביי דער ארגאניזאציע, וועמענס אויפגאבע ס'וועט זיין צו שטעהן אויף דער וואך איפקסטעלען די ארבייט אין דער ארגאניזאציע אויף דער געהעריגע הויך, ענטוויקלען אלע איהרע אבטיילונגען. מיט איין ווארט געבען דער ארגאניזאציע א נייע חיות.

יעדער מיטגליד פון דער עקזעקוטיווע האט אויך זיך גענומען צו בעארבייטען ערעסארט צווישען אנדערעס זענען פערטיילט געווארען רעסארטען: יוגענד, ארגאניזאציע, קולטור א. א וו. די חברים האבען פייערליך צוגעזאגט צו ערפילען אלע זייערע התחייבתן און אויסצופיהרען די בעשלוסען און לעבען,

שוין מאנטאג דעם 6|12 איז פארגעקומען די גרינדונגס פערזאמלונג פון ניי געשאפענעם סקייטען-ארגאניזאציע פון השומר המרכזי, איהר אויפגאבע וועט זיין צו ענטוויקלען די יוגענד פיזיש און גייסטיג אינ'ם גייסט פון אויפלעבענדעם פאלק אין לאנד.

ס'איז באלד געשאפען געהארען א אינסטראקטארען—גרופע, וועלכע וועט זיך פארנעמען מיט דער אינטעלעקטועלער און פיזישער ענטוויקלונג פון די שומרים.

שוין אין די ערשטע טעג האבען זיך רעגיסטרירט א געהעריגע צאל יוגענדליכע, צווישען זיי א סך שילער און שילערינס.

די ארגאניזאציע וועט שטעהן אין א שטענדיגען קאנטאקט מיט'ן (צענטראל-קאמיטעט פאר'ן יוגענד—רעסארט) די לעצטע וועט בעוואכען אלע איהרע פנימים און זארגען פאר איהר ענטוויקלונג.

ס'איז אויך געשאפען געווארען א רעפערענטען-קרייז ביי דער ארגאניזאציע, איהר אויפגאבע וועט זיין פון צייט צו צייט בעזוכען די ארומיגע שטעדטלעך און געבען זיי די נעטהיגע אנווייזונגען אין זייער ארבייט.

דער ערשטער בעזוך וועט זיין אין קאזעניק ד. 17/12 ד. י. אהין פאהרט ארויס דער פארזיצער פון דער געשעגער עקזעקוטיווע ח' פראפ. האלבערשטאט.

בכלל גענומען האט דער בעזוך פון ה' גאלדשטיין אריינגעבראכט א נייע לעבען אין דער ארגאניזאציע. ס'איז צו האפען אז די געשאפענער עקזעקוטיווע וועט דער ארגאניזאציע צוריק געבען איהר אמאליגען גלאנץ און פארם, פאסענד פאר א ציוניסטישע ארגאניזאציע אין אזא שטאדט ווי ראדאם.

פון קינא „קריסטאל".

דער נייער קינא „קריסטאל" דעמאנסטרירט לעצטענס א רייהע ערשטקלאסיגע קינא-שלאגערס.

היינטיגע וואך ווערט דעמאנסטרירט א הערליך בילד א נ. „די הענד פון א אדלער" אין בילד זעהט מען דעם געניאלען אייראפעאישען ארטיסט קאנראד ווייד מיט די בערימטע פוילישע פילם-ארטיסטען שטוויקליעוויטשוונא.

דאס בילד האט ארויסגערופען א גרויסען אינטערעס ביי די היגע קינא בעזוכער.

צו אונזערע לעזער!

צוליב דעם וואס מיר בעקומען אפט פון אונזערע לעזער בריעף מיט פערשידענע וויכטיגע אנפראגען, עפענען מיר פון קומענדיגען נומער אן א בריעף-קאסטען, וועלכער וועט, אויסער די אנפראגען, אויך ענטהאלטען אנטווארטען. יעדער לעזער וואס וויל אנפרעגען מכח אלע היגע פערשידענע געזעלשאפטליכע ענינים קאן צושיקען אויפן אדרעס פון אונזער רעדאקציע. דערביי מאכען מיר אויפמערקזאם אז יעדער בעריהרטער ענין מוז זיין געשריבען בפירוש מיט פינט.

דער בריעף-קאסטען אין קומענדיגען נומער וועט ענטהאלטען א רייהע אינטערעסאנטע פראגען.

די רעדאקציע.

מען לאזט זיך וואויל געהן אין א יודישע ביער שענק און אנשטאט צובעצאהלען צושלאגט מען גוט דעם יודישען שענקער מיט זיין ווייב.

פאריגען שבת צו-נאכט זענען אין דער יודישער שענק, אין דער ריכטונג פון רעג זגאדנא און דער רייטשול, אריינגעקומען עטליכע קריסטליכע „קונים" און אוועקזעצענדיג זיך ביי א טישעל געהייסען זיך דערלאנגען גוטען שנאפס און צובייסענץ. ווען די „געסט" זענען געווארען גוט שכור און בגלופיגדיג האבען זיי אנגעהויבען אוואנטורירען, צוברעכענדיג אלץ, וואס ס'איז זיי אינטערגעקומען אינטער די הענד. אויף דער בקשה פון יודישען שענקער זיי זאלפן זיך בערוהיגען האבען זיי זיך געווארפען שלאגען מאכענדיג איהם מיטעס וואונדען אין קאפ און פנים. ווען די פרוי האט אויפגעהויבען א גרויס געוואלד האבען איהר די שכורים דערלאנגט מיט די פויסטען און אויסגעהאקט א צאהן. נישט קוקענדיג אבער אויף דעם אלעם האט זיך די פרוי געלאזט צו דער מהיר צו רופען פאליציי, אבער צוקומענדיג צום בהיר האט איהר דער אין דרויסען פערזאמעלטער המון נישט געלאזט ארויס. ווען די יודישע פארביינצהער האבען דאס בעמערקט, האבען זיי גלייך דורכ'ן טעלעפאן ארויסגערופען די פאליציי, וועלכע איז תיכף אנגעקומען אויפ'ן ארט פון מארפאל און ארעסטירט די שכורים אין פאליציי-קאמיסאריאט.

קעלצער אבטיילונג.

פלוידעריי אדער סתם שקרים.

„דער מצב פון די קעלצער שוחטים איז זעהר א קלאגענדיגער. זייער אנזעהען ביי די דאזיגע (בונדיסטען און אנדערע לינקע) איז פיעל קלענער ווי — די בעדינער אין דער גמינע. חוץ דעם רעגירען די קצבים איבער די שוחטים ווי בעלי-הבתים, און עס איז זיך פארצושטעלען, ווי אזוי דאס כשרות זעהט אויס ביי אזא לאגע.

דאס שכירות קומט אויך אן זעהר שווער ארויסצובעקומען. מען מוז ממש די שכירות ארויסבעטלען, ווי אנ'ארימאן.

אינטערעסאנט איז אויך, אז זייט די קהלה האט איבערגענומען די שחיטה האט זיך די קעלצער שח"טה פיעל פערגרעסערט. אלע חרמות, אסורים און געהיים אגענטען קאנען גאר נישט העלפען.

די גמינע האט זיך אריינגענומען א שוחט געגען דעם ווילען פון דער פרומער בעפעלקערונג. נאר כדי צו ערפילען דעם פערלאנג פון ה' פארבשטיין, וואס האט אגיטירט פאר דעם שוחט א „מזרחיסט". דאס האט געבראכט צו א גרויסע מחלוקה".

(„שוחטים שטימע" № 2)

כ'וואלט זיך גערען נישט געוואלט אריינלאזען אין א פאלעמיק מיט'ן מחבר פונ'ם אויבען-ציטירטען נאטיץ, וועלכער איז נאר אויסען מיט זיינע העזה'דיגע שקרים צו פערבלענדען די אויגען און מבלבל זיין די מוחות פון די נאאיווע יודישע בעפעלקערונג. ספעציעל זיך אויף די תקיפות. פון די ערשט נאר וואס געשלאסענע ברידערשאפט מיט די נייעם יודישע פראפעסיאנעלע פעראיינען. נאר ווי קען איך מיך נישט בעהערשען נישט אויפצוווייזען דער עפענטליכער מיינונג די בולט'ע און חוצפה'דיגע שקרים, וועלכע וואלטען עלול געווען אין דער תכפסטער מדרגה צו קאמפראמיטירען דאס היגע קהלה לעבען בכלל און די כשרות-השחיטה בפרט. און דאריבער, טו איך מיין גרויס אבשייל געפיהל צום מחבר שטעל איך איהם פאלגענדע פראגען:

1) צי ווייסט איהר נישט, אז דער גאנצער גורם פון קלאגענדיגען אנזעהן פון די שוחטים און פון ערנידריגען זייער פרעסטיזש ווענדט נאר די שוחטים זעלבסט צוליב זייער צופיעל אינטימקייט מיט די קצבים פון גרעסטען ביזן קלענסטען?

2) צי ווייסט איהר נישט, אז אין דער קעלצער קהלה זענען בכלל קיין בונדיסטען נישטא?

3) צי איז אייך נישט בעקאנט דער פאקט, אז די קהלה פערוואלטונג האט נישט איין מאהל בעשטראפט געוויסע קצבים פארן בעליידיגען דעם כבוד פון כלי קודש?

4) צי מאכט איהר אייך פערגעסען, אז אין די גרויסע קריזיס צייטען, ווען דער ראבינאט, נאמנים און ביורא-בעאמטע פון דער קהלה זענען כמעט אויסגעגאנגען פאר הונגער, בעקומענדיג זייער שכירות און וועקסלען מיט 4 חדשים'דיגע טערמינען, האט איהר „נעבעכדיגע ארימע שוחטים" בעקומען נארמאל אויסגעצאהלט אייערע פענסיעס אין באאר?

5) צי ווייסט איהר דען נישט זעלבסט, אז א דאנק, וואס די קהלה האט איבערגענומען דאס שחיטה-וועזען האט זיך די השגחה איבער כשרות אין יעדער היגזיכט פיעלפאך פערבעסערט, מיט'ן פועל-יוצא, אז אנשטאט די פריהערדיגע פערדעכטיגע יאטקעס האבען מיר היינט ב"ח ספעציעל כשר'ע יאטקעס, פון וועלכע דער עקס רעליגיעזער יוד קען אהן מינדעסטען חשש געניסען?

6) צי ווייסט איהר דען נישט, אז צוליב די פערצווייגטע נעץ פון השגחה האט זיך די קעלצער-שחיטה פיעלפאך פערקלענערט, און אויב די קעלצער-שחיטה האט זיך יא פערשפרייט, ווער איז דען דער הויפט חייב אויב נישט די שוחטים זעלבסט?

7) צי האט איהר פערגעסען אייערע ערקלערונגען וואס איהר האט געגעבען אויף די לעצטע זיצונג פון דער כשרות קאמיסיע, אין דער אנוועזענהייט פון חסידים יריאים ושלימים ווי: ראבינאט, ה' פנחס סינקלער, (זוהן פון הצדיק מפינטשעוו) ה' מ. ד. אייזענבערג, מ. חלעמנער, קאמינער, קירשנבוים, מיצענמאכער און אנ. אז איהר וועט אייך נישט אינטערווארפען די בעשלוססען פון ראבינאט אין כשרות קאמיסיע, בנוגע נישט ברק'ענען די שטיקעס פון די קצבים, וואס האבען טרפה'נע יאטקעס, סיידען מ'וועט אייך בעצאהלען פאר יעדער שטיקע בעזונדער?

8) צי מאכט איהר אייך נישט תם'עוואטע און לעכערליך מיט אייערע ווערטער וועגען דעם „מזרחיסטישען שוחט", ווערענד איהר ווייסט זעהר גוט, אז דער שוחט איז אייגענטומען געווארען מיט דער הסכמה פון ראבינאט און דאזיגעס, יראי—שמים אהן די מינדעסטע ידיעת פון אונזער אלטען בעל בטען און חשוב'ן דעפוטאט פארבשטיין?

9) און צי דארפט איהר דען נישט אליין קלאפען זיך אין הארץ און מורה זיין, אז די שולד פון די ביז איצטיגע מחלוקות פאלט גאר אויף אייערע פלייצעס, צוליב אייער נישט לאיאליטעט און געגענשטעלען זיך די בעשלוססען און פעראררדנונגען פון דער קהלה און כשרות—קאמיסיע?

א ה', מחבר, שרייבענדיג די ווערטער אלס צייטונגס—נאטיץ, האט בעדארפט זיין עטוואס מעהר אביעקטיווער אין דעם ענין. חייל אין דער סאם, ווי דער נאטיץ איז געשריבען, קאן מען דאס אלערוועניגסטע נישט אנרופען, נאר ווי: פלוידעריי, אדער סתם שקרים.

וואלף קלוסקא
וויצע—פרעזעס פון דער קהלה—פערוואלטונג אין קעלץ.

פון שטאדט—ראט.

ה' פאטאצקי — וויצע פרעזידענט ה' הערמאן לעווי — לאווניק.

מאנטאג דעם 20 ה ח. איז פארגעקומען א פלענאר-זיצונג פון שטאדט—ראט. אויפ'ן טאג-ארדנונג זענען געשטאנען פאלגענדע פונקטען: וואהלען פון א וויצע פארזיצענדען אויפ'ן ארט פונ'ם פערשטארבענעם וויצע-פרעזידענט ווילטשינסקי, וואהלען פון 2 לאווניקעס און העכערען די קאנצעלאריע—אבצאהלונגען.

אלס וויצע פרעזידענט איז איינשטימיג אויסגעוועהלט געווארען (מיט די יודישע שטימען) דער ה' פאטאצקי און אלס צווייטער יודישער לאווניק דער ה' הערמאן לעווי און דער קריסט שודא.

די פראגע וועגען העכערען די קאנצעליי-אבצאהלונגען איז, אויפן פארשלאג פון ראטמאן לעיר אבגעשיקט געווארען אין דער פינאנס—בודזשעט—קאמיסיע.

דער אויסוואהל פון ה' פאטאצקי איז דורך אלע ראטמענער אויפגענומען געווארען מיט אוואציעס און גרויס צופרידענהייט, ווי אויך דער אויסוואהל פון ה' לעווי אלס לאווניק, האט אין שטאדט ארויסגערופען א צופרידענהייט.

ה' רייזמאן דירעקטאר פון דער יודישער פאלקס-באנק.

דאנערשטאג, דעם 16 פון ה. ח איז אין דער יודישער פאלקס—באנק פארגעקומען א פלענאר-זיצונג פון ראט און פערוואלטונג פון דער יודישער פאלקס—באנק, כדי אויסצוועהלען א דירעקטאר אויפ'ן ארט פון ה' דוד ראזענבערג, איצטיגער וויצע—דירעקטאר פון דער לאדזשער באנק.

אין בעטראכט זענען גענומען געווארען פאלגענדע 3 קאנדידאטען ת"ה: י. מ. רייזמאן, מ. ראוויצקי און ח. ניעביעלסקי.

מיט א מעהרהייט פון 17 שטימען איז אויסגעוועהלט געווארען אלס דירעקטאר ה' י. מ. רייזמאן (פרעזעס פון דער יודישער קהלה-פערוואלטונג). און אלס וויצע-דירעקטאר ה' ד. ווארגאן.

דער נאטיץ, וועלכער איז געווען פערעפענטליכט אין פאריגען נומער פון אונזער צייטונג איז על פי טעות ארויסגעגעבען געווארען און פרעזעס פון דער באנק איז ווייטער ווי ביז איצט ה ב. בלומענפעלד.

שבת אווענד איז אין דער באנק פארגעקומען א באנקעט לכבוד דעם נייעם געוועהלטען דירעקטאר ה' רייזמאן און לכבוד דעם אבטרעטענדען ביז איצטיגען דירעקטאר ה' ראזענבערג. אין באנקעט האבען זיך בעטייליגט די מיטגלידער פון ראט און פערוואלטונג, ווי אויך דאס גאנצע פערסאנאל.

געשאפען א אבטיילונג פון „טאז"

לויט דער איניציאטיוו פון עטליכע היגע דאקטוירים, איז פאריגען שבת צוזאמענגערופען געווארען א פערזאמלונג מיט'ן צוועק צו שאפען א אבטיילונג פון דער „געזעלשאפט צו באשיצען די געזונדהייט פון דער יודישער בעפעלקערונג" („טאז").

די פערזאמלונג האט געעפענט ד"ר שאץ און ערקלערט דעם ציעל פון דער פערזאמלונג. אלס פארזיצענדער ווערט געוועהלט ד"ר לעווינזאהן, וועלכער לאדענט איין אין פרעזידיום די ה"ה משה אייזענבערג און ב. גרינבערג.

דער פארזיצענדער לייענט פאר דעם געליכע בריעף פון ווארשא און ערטיילט דאס ווארט צום ה' פערוועטניק וועל-

בער רעפערירט וועגן די אייגנאַבען פון „טאָז" און פאָדערט אויף די פערזאַמלטע צו גרינדען אויך אַנ'אָפּטיילונג אין קעלץ.

נאָך א קורצע דיסקוסיע ווערט בעשלאָסען צו שאַפען די „טאָז"-אָפּטיילונג און עס ווערט געוועהלט אַנ'עקזעקוטיווע פון 5 פערזאָן, וועלכע דאַרפען זיך פערנעמען מיט לעגאַליזירען די נייע גרינדשאַפט און אויך פיהרען מיט דער גאַנצער טעטיגקייט ביז דער אלגעמיינער פערזאַמלונג. אין דער עקזעקוטיווע זענען געוועהלט געוואָרען די ה"ה ד"ר לעווינזאָהן, ד"ר שאָץ, ד"ר זילבערשלאַק, י. גוטמאַן און צבי מאָשקאָוויץ.

א בעריכט פון דער פערזאַמלונג איז איבערגעשיקט געוואָרען צו דער צענטראַלע פון „טאָז" אין ווארשאָ.

א פערדריסליכער טעות.

אין דער נאָטיץ, וואָס איז געווען פערעפענטליכט אין פאַריגען נומער פון אונזער צייטונג וועגן פערענדיגען דעם שאָסע צום יודישען בית עולם, אין וועלכער ס'איז אויסגעדריקט געוואָרען א דאַנק געוויסע פערזאָנען פאַר זייער מיטאַרבייט ביים פערענדיגען דעם שאָסע, איז על פי טעות אַרויסגעלאָזט געוואָרען די פערזאָן פון ה' הערמאַן לעווי, (פרעזעס פון קיין-זוחים פעראיין) דורך וועמענס מיטאַרבייט דער וועג איז געמאַכט געוואָרען. ווי אויך די ה"ה: וואלף קליפּקאַ (יוצא פאַרז. פון דער קהלה פערוואַלטונג) און בנימין לעווי (קראָעאָקסישער ראַטמאַן).

100 פאָר שטיוועלעך פאַר די אָרימע קינדער פון „תלמוד-תורה"

אויף די לעצטע חנוכה-פייערונג, וואָס איז איינגעאָרדענט געוואָרען דורך דער געזעלשאַפט „אחי עזר", אין לאָקאַל פון „תלמוד-תורה" איז אויפן אָרט געזאַמעלט געוואָרען א סומע פון 300 זלאָטעס אין קאַסע, פון וועלכע 200 זלאָטעס האָבען געגעבען די נאָענטע פריינד פון די ברידער ה"ה: הירשל און יעקב זאַנייסקי און די רעשט 100 זלאָטעס האָבען געגעבען די אָנוועזענדע אויף דער פייערונג. אויסער די 300 זלאָטעס איז שוין געזאַמעלט געוואָרען נאָך א געוויסע סומע און פאַר דעם געלד האָט מען בעשטעלט 100 פאָר שטיוועלעך פאַר די אָרימע קינדער פון „תלמוד-תורה".

א הארציגען דאַנק פערדינען די איבערגערמאַנטע 2 פרויען פאַר זייערע נדבות און אויך די ה"ה: בנימין לעווי, גאָלדבערג, שטייגמאַן, שמולעוויץ און אַנדערע פאַר די אָרגאַניזירונג די פייערונג און זאַמלונג.

א אַנאָנימע נדבה פון 20 זלאָטעס פאַרן „בית-יתומים".

פאָריגע וואָך האָט דער פערוואַלטונגס-מיטגליד פון „בית-יתומים" ה' ש. לעוואַרטאַווסקי בעקומען צוגעשיקט דורך דער פּאָסט א פּוילישען בריף אין וועלכען ס'איז געלעגען 20 זלאָטעס, בעטענדיג דעם ה' לעוואַרטאַווסקי איבערצוגעבען די 20 זלאָטעס פאַרן „בית יתומים". אונטערגעשריבען איז איינער מ. ל.

די דאָזיגע בעשיידענע אַנאָנימע נדבה האָט געמאַכט א שטאַרקען איינדרוק צווישען די יודישע בעפעלקערונג.

ס'וואלט זעהר כדאי געווען, אַז אַזעלכע אַנאָנימע בריעף מיט נדבות פאַרן „בית יתומים" זאָלען אָפט ערהאַלטען ווערען.

דער אימפּאָזאַנטער אָוונד פון חסידישען-לעבען פון „השומר—הצעיר".

שבת אָוונד, דעם 18 טען ה. ח. איז אין „סטאַטצו-באַלסקי" פאָרגעקומען אַן אָוונד פון חסידישען לעבען מיט פאָלגענדען פּראָגראַם: די גאָלדענע קייט פון י. ל. פּרץ, דער דבוק פון ש. אנ-סקי און שני נגונים פון י. שוינר.

דער אָוונד איז באמת געווען א בולט'ער אויסדרוק פון'ם נאַציאָנאַלען רענעסאַנס פון דעם יונגען „השומר".

אין די פערשידענע פאָרגעשטעלטע האַמאַריסטישע בילדלעך פון חסידישען לעבען האָט מען געזעהן בפועל דעם יודישען אינסטינקט, וועלכער ליגט טיף בעהאַלטען אין די הערצער פון די יונגע שומרישע קינדער.

דאָס פּובליקום, וואָס איז בעשטאַנען מסלתה ומשמנה פון די אידיש-נאַציאָנאַלע אינטעליגענץ איז פשוט געווען ענטציקט פון גראַנדיעזען און אימפּאָזאַנטען אָוונד, וועלכער איז איינגעאָרדנעט געוואָרען דורך זייער איינענע איניציאַטיוו און אָהן זייטיגע מיטאַרבייט.

אין אלגעמיין האָבען זיך אלע אַנטייל גענומען זעהר גוט געשפּילט.

גאַנץ בעזונדער האָבען זיך אויסגעצייכענט די פרל: פּעפּס אייזענבערג אלס מוטער, פרל' ווילק אלס מימע אין דער יונגער שומר ווייגריב, וועלכע האָבען אריינגעגעבען א הייטערקייט אין פּובליקום.

אויך די פערשידענע חסידישע נגונים, וועלכע זענען געשפּילט געוואָרען בשעת דער הפסקה דורך די שומרים שפּייזער און אורטייל האָבען שטאַרק אויסגענומען.

דער אָוונד האָט געמאַכט דעם איינדרוק פון א אמת'ע נאַציאָנאַלע יודישע שמחה.

אכטונג מיטגלידער און סימפּאַטיקער פון ספּאָרט קלוב „מכבי" אין קעלץ.

זונטאָג, דעם 2 טען יאַנואַר 1927 קומט פאָר אַנ'אויסערגעוועהנליכע אלגעמיינע פערזאַמלונג פון יודישע ספּאָרט-פעראיין „מכבי" מיט פאָלגענדע טאָג-אָרדנונג: 1) ערעפענונג, 3) וואַהלען פון פאָרזיצענדען, 3) בעריכט פון דער רעוויזיאָנס קאָמיסיע, 4) בעריכט פון דער פערוואַלטונג פאַרן יאָהר 1926, 5) וואַהלען פון א נייע פערוואַלטונג און 6) פרייע פאָרשלאָגען.

אין וועלכען לאָקאַל די פערזאַמלונג וועט פאָרקומען וועט בעזונדערערס מיטגעטיילט ווערען.

מ'טראַכט צו, צו בויען א גרויס „בית-המדרש".

לויט ווי מיר דערוויסען זיך זאָל די קהלה-פערוואַלטונג אין גיכען צוטרעטען צו בויען א גרויס „בית-המדרש".

צו דעם צוועק זאָל אריינגעשטעלט ווערען אין'ם קהלה בודזשעט אויפ'ן יאָהר 1927 א סומע פון 30 000 זלאָטעס.

די קהלה פערוואַלטונג זאָל אויך צוטרעטען בויען א ניי—עופות-שחט הויז.

ס'איז ווערט צו בעגריסען דעם געדאַנק פון דער קהלה-פערוואַלטונג, וועלכע טראַגט ווירקליך עפּעס רעאַלעס צו טוהען לטובת דער יודישער בעפעלקערונג און אויב די דאָזיגע ידיעות זאָלען פּאַקטיש פערווירקליכט ווערען וועט די שאַפישע קהלה-פערוואַלטונג פערדינען דעם אלגעמיינעם צוטרוי און דאַנקבאַרקייט מצד דער גאַנצער יודישער בעפעלקערונג.

די פערוואַלטונג פון דער גימנאַזיע האָט זיך קאָנסטיטואירט אָהן א פּרעזעס.

מיר דערוויסען זיך, אַז די גרויסע צאָהל מיטגלידער פון די נייע פערוואַלטונג, וועלכע ס'איז געוועזען געמאָלדען אין דער פאָריגער כראָניק— איז אויף די לעצטע קאָנסטיטואיר-זיצונג פערקלענערט געוואָרען ביז 12 מיטגלידער.

געשעהן איז דאָס ווי מ'זאָגט, דורך א מאַנעווער פון פּאָליטיק מאַכער, וועלכע האָבען בעוויזען אַזוי געשיקט אויסצובראַקירען און דורכצופירען די גרויסע צאָהל אָנגעוואָרפענע מיטגלידער ביז ס'זענען געבליבען בלויז די יעניגע, וואָס האָבען געבילדעט די פאָריהעריגע פערוואַלטונג, א חוץ דעם ה' אַסטראָוויץ, דעם בעוואוסטען „אָפּאָזיציאָניסט", וועלכען מ'האָט זיך בעמיהט מיט אַלערליי תחבולות אריינצוציהען אין די פערוואַלטונג, כדי איהם „אונשעדליך" צו מאַכען... מ'זאָגט אויך, אַז אפילו דער ד"ר פּ. האָט מיט איין מאָהל אָוועקגעלייגט זיינע אַלטע חשבונות מיט דעם ה' אַסטראָוויץ און צו איהם דער ערשטער אויסגעשטרעקט די האַנד... אויב דאָס איז וואָהר, איז עס באמת געוועזען א ריהרענדער מאָמענט פון א ריינער „אידעאַלער" הכנעה צוליב „שלום"...

א גרויס וואונדער רופט אָבער אַרויס דער פאַקט, וואָס די קאָנסטיטואיר—זיצונג האָט ניעט אויסגעוועהלט קיין פּרעזעס פאַר די פערוואַלטונג. בייזוויליגע צינגען זאָגען, אַז אין דעם שטעקט אויך עפּעס א פּאָליטיק, וועלכע מ'וועט שפּעטער דערזעהן. דערווייל אָבער איז די פערוואַלטונג אָהן א פּרעזעס ווי א גוף אָהן א נשמה און די לאַגע איז דאָמיט א מעהר בעשווערטע, ווייל דער ד"ר פּ. האָט נאָך פאַר די אלגעמיינע פערזאַמלונג הייליג ערקלערט אַז ער וויל מעהר דעם מאַנדאַט פון א פּרעזעס נישט אָננעמען און קיין אַנדערער קאַנדידאַט, מיט אַזעלכע מעלות, איז אָבער דערווייל נישטאָ...

אָפּטימיסטען פערזיכערען אָבער, אַז ס'איז נישטאָ קיין גרונד צו זיין בעזאָרגט וועגען א פּרעזעס, ווארום בקרוב דאַרף זיך אַוועקזעצען א בית דין פון געשוואוירענע און מתיר זיין דעם ד"ר פּ. זיין נדר...

Obserwater.

אויפּפאָדערונג.

ה' מיכאל האַבערג פון קעלץ ווערט אויפגעפאָדערט אין משך פון 3 טאָג צו בעצאָלען פאַר דעם אַנאָנס, וואָס ער איז אונז שולדיג שון קרוב א יאָהר צייט. אין געגענפאַל וועלען מיר די קליינע סומע אויפמאָהנען געריכטליך.

די אַדמיניסטראַציע פון „ראַדאָמער-קעלצער לעבען" אין קעלץ.

OSTRZEŻENIE.

Doszło do naszej wiadomości, iż ludzie złej woli rozpowszechniają wyroby skórzane bardzo niskiej wartości pod naszą firmą **„PRACA“**, wprowadzając w ten sposób w błąd kupujących. Ludzie ci nie ograniczają się tylko do szkodzenia naszej firmie, ale oszukują też kupujących, podając fałszywą miarę. **Wzywamy wytwórców, kupców oraz wszystkich, którzy przyczyniają się do powyższych wykroczeń, aby natychmiast zaprzestali rozpowszechniania fałszywych artykułów pod naszą marką fabryczną „PRACA“, gdyż w przeciwnym razie wystąpimy przeciwko nim na drogę sądowo karną i cywilną, na mocy „Ustawy o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji“.**

Zakłady Garbarskie **„PRACA“**
w RADOMIU

וואָרנונג.

אזוי ווי ס'האָבען זיך בעוויזען אויפ'ן היגען לעדער-מאַרק **סאַקעס**, וואָס זענען פערזעהן מיט פאַלשע סטעמפלען אויפ'ן נאָמען פון די בעוויסטע **גאַרבעריי „פּראַצאַ“.** און אחוץ דעם ווערט דער פאַלסיפיקאַט אויסגעפיהרט צויף אזאַ אופן, אז אפילו די ספּעציעלע אָבצייכנונגען פון די פּוסען אויף די סאַקעס ווערען געפעלשט און צנטשטעלט נישט די ריכטיגקייט פון די מאָס. אַלזאָ צוליב דעם אלעם, ערקלערען מיר, אז מיר וועלען אויפן שאַרפסטען אופן אַרויסטרעטען געגען די פאַלשע נאָכמאַכערס און זיי צוציהען צו פּראָקוראַטאָרישע פעראנטוואָרטליכקייט. מיר וועלען אויך רעאַגירען געגען די סוחרים, וועלכע פערשפּרייטען בעוואוסטזיניג די דערמאָנטע פאַלסיפּירטע אויסאַרבייטונגען.

Zakłady Garbarskie
„PRACA“
w RADOMIU.

צו דער האָכצייט פון

ה' יעקב רוטמאַן

מיט פר"ל **חאשע בערנעמאַן**

ווינשט פיעל גליק און צופרידענהייט

חיים פּייפּער.

צו דער פערלאָבונג פון

אונזער מוהמע

פר"ל ברכה אייגער

מיט ה' מאָטיל שטיינבוים

ווינשען פיל גליק און איביגעס צופרידענהייט.

ישעיהו אייגער און פרוי

לייביל פרידמאַן און פרוי.

צו דער האָכצייט פון אונזער פריינד

ה' יעקב רוטמאַן

מיט פרל' **חאשה בערנעמאַן**

ווינשען מיר א צופרידען צוזאמענלעבען

און א גליקליך לעבען

פאמיליע בערקמאַן.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער

מוהמע

פר"ל ברכה אייגער

מיט ה' מאָטיל שטיינבוים

ווינשען מזל און ברכה, און די עלטערן פיעל נחת.

פייגע, יצחק און עקיבה אייגער

אין נאָמען פון דער קולטור קאָמיסיע ביים האנדוועקער קלוב אי.

ראַ"דאָם גראַטולירען מיר די אויפלעבונג פון אונזער **האנדווערקער-באַנק** מיט'ן איבערטראָגען זיך אין דעם פּרעכטיג-איינגעאָרדנעטען לאָקאַל פון דער געוועזענער **באַנק זאַכאָדניאַ.**

מיר ווינשען אונזער באַנק א פּרוכטבאַרע און אויפבליהענדע צוקונפט, מיר ווינשען אַז מיר זאָלען זוכה זיין צו זעהן מיט'ן גאַנצען האַנדווערקער-קלוב צוזאַמען אין קורצען דאָס אויפבויאונג פון א אייגענעם בנין פאר דער באַנק, ווי אויך פאר דער גאַנצער ראַדאָמער האַנדווערקער געזעלשאַפט.

די קולטור-קאָמיסיע
ביים האנדווערקער-קלוב
אין ראַדאָם.

IDEALNIE CZYŚCI
JUROL
METALE
SZYBY
iLUSTRA

א רוטינירטער בוכהאַלטער
א בילאַנסיסט האָט נאָך
איינגע פרייע שטונדען.
אָפּפרעגען אין אדמיניסטראַציע פון „ראַדאָמער-קעלצער לעבען“ פאַר S. M.

דאַנקזאַגונג.

די פערוואלטונג פון „בית-יתומים“ דריקט אויס א הארציגען דאַנק דעם ה' מ. ל. פאר די אויף אַ געניטען אופן צום פערוואלטונגס מיטגליד ה' ש. לעוואַרטאָווסקי צוגעשיקטע 20 זל. אַלס נדבה פאר'ן „בית-יתומים“.

די פערוואלטונג פון „בית-יתומים“
אין קעלץ.

אַ לאָקאַל!

צו פערדינגען אין צענטרום שטאָדט אויף אַ פאַבריק אָדער אויף אַ סקלאַד

צו ווענדען זיך דלוגא № 15 גאָטליעב.

אכטונג האנדווערקער!

ווגטאָג דעם 26-טען דעם חודש ד. י. 7 אין אָווענד אין לאָקאַל פון האַנד.-קלוב וואָעל 59

א אויסערגעווענליך אלגעמיין פערזאַמלונג

פון האנדווערקער וועגען איינגע חיכטיגע פראגען.

קומט מאַססענוויין! — איינגאַנג פריי!

KINO TEATR CRISTAŁ W RADOMIU.

Od środy 22 do wtorku 28 grudnia
Wzruszający dramat w 8-miu aktach p. t.

RĘCE ORLAKA

w rolach głównych:
CONRAD WEID i A. ĆWIKIEWICZÓWNA

Nad program! **MIŁOŚĆ I KOZA** Nad program! Komedja w 2 aktach..

Kino „CORSO“ Teatr

Od poniedziałku dnia 20 drndnia

PAT i PATACHON

Zięciowie w Opałach

wspaniały dramat w 10 aktach.

Kino CZARY w Kielcach

Wielka Premjera!

TRĘDOWATA

w roli tytułowej:

Jadwiga Smosarska

Początek o godz. 5. po poł.

Kino ODEON w Radomiu

Od dnia 23 grudnia b. m.

KRYSIA LEŚNICZANKA

w rolach głównych:

Lya Mara
i Harry Liedtke

Redaktor i wydawca CH. M. HERC — Odbito we własnej drukarni Radom Swarlikowska 20